

هونراوہ کانم

نجمہ دین مہ لا

۱۹۱۰ - ۱۱ - ۳ - ۱۹۶۸

هونراوه کانم

نه بجه ديتي حاجي مه لاره سوون
(ن . ناري)

۱۹۶۹

ومزاره تي کاروباري شيمال يارمه تي چاپي داوه

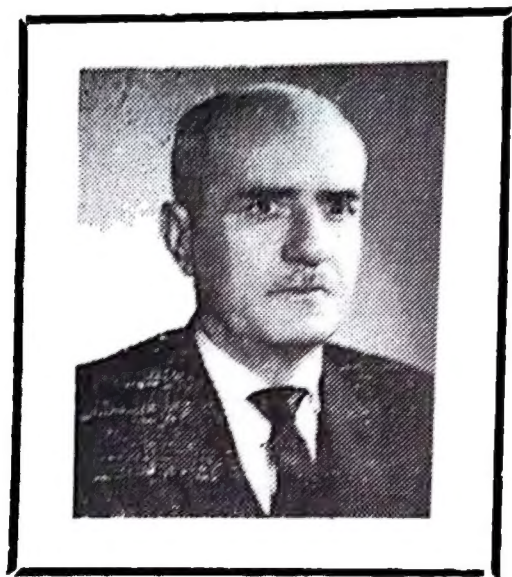
له چاپخانه ي (دار الجاحظ) - له بمضا له
چاپ دراوه

پیشکش بهو خوشکو برایانهی
دیلی لایان نهنگه وه تموقی نهشکینن

مکالایک دهمسا ئهی دل له دهست دهوران
هموو ئاواته کانی قوی له ناخی گیاتا خنکان
نهبوو پوژی به کامی پیای مهرد چهرخی بسوړینن
ته لارو خوشکو ئامانجی ههزاران دانه پروختینن

بو وینه کهم

۱۹۱۰ - ۲-۱۱-۱۹۶۸

وینه م بینن جار جار یادم کهن

دهستی هه ژاری بگرن شادم کهن

رئی چاکه گرتن پیشه ی مهردانه

هه رچه نله بژی دوایت نه مانه

سۆزه‌یه‌کی ده‌روون

۱۹۳۸

جیم نیه تیا بیره‌وم خاکم به‌سه‌ر بئ لانه‌خۆم

بئ گه‌سو بئ یارو هاو‌ده‌م بئ مه‌ی و مه‌یخانه‌خۆم

یار نه‌لین توراوه‌ لیم ده‌ک کافری بت‌خانه‌خۆم

ئای به‌ روو زه‌ردی هه‌له‌اتوی ئه‌م که‌زو کیوانه‌خۆم

(وه‌ی به‌ رسوایی له‌ کووچه‌ی شاردا دیوانه‌خۆم)

مسته‌حه‌قی تیرو تانه‌ی ئاشناو ییگانه‌خۆم)^(۱)

لانی دلداریم ئەدا دوینی له مه‌یدانا به‌ دل

هاتووچوی لای دوله‌رم بوو زۆر به‌ تاسه‌و زۆر به‌ کول

هه‌روه‌کوو بولبول له‌ گولزارا ئەچوومه‌ سه‌یری گوول

ئێسته‌ که‌یش بێ که‌س له‌ ساحه‌ی عه‌شقه‌دا بێ یانه‌ خۆم

وای به‌ رسوایی له‌ کووچه‌ی شاردا دیوانه‌ خۆم

مسته‌حمقی تیرو تانه‌ی ئاشناو ییگانه‌ خۆم

هاتووچۆی بێ ترس و تانه‌ی دوژمنم بوو ئەهی برا

شووشه‌ که‌ی دل ووردو خاش بوو به‌ردی جه‌وری لێ درا

هاوده‌مم ئاله‌ی ده‌روونم بوو ئێسته‌ وا ده‌نگی برا

دوور له‌ چاوی یاری شیرین سوچه‌تی جانا نه‌ خۆم

وای به رسوایی له کووچهی شارددا دیوانه خۆم

مستههقی تیرو تانهی ئاشناو بیگانه خۆم

کەس له رۆژانی ژیا نا بێ دڵ و بێ لهیل نه بێ

وهك منی بێ چاره هه رگیز وا دهروونی کهیل نه بێ

ههروه کوو مهجنوونی بێ کەس وێلی کۆچی لهیل نه بێ

رهنجی فەرهادیم به با چوو قهیسی سه رگهردانه خۆم

3

وای به رسوایی له کووچهی شارددا دیوانه خۆم

مستههقی تیرو تانهی ئاشناو بیگانه خۆم

* * *

لە تووی دەروونا چینگەیان دیارە

نەگبەتی و مەینەت غەم و پەزارە

گەترسم بمرم ئەم ھەوریانە

بەستەنەو بەلانەو بانە

---

(۱) ئەم بەیتە لە تەخمینی قاری لەسەر ھۆنراوی تابستان
بەگەو وەرگیراوە . تیوەی بەکەمی ھۆنراوی قاری بە بستان
ووشە ئاستانە لێردا کراوە بە دیوانە . تیوەی دووەم ھۆنراوی
قەبیریگە .

پینچ خشته کی له سهر هوټراو هیه کی

« ههردی »

نه زانی گیانه که م بونچی شیرزه و مات و داماوم

به دهس دهوړانه وه هیندهی نه ماوه بیرېچې تاوم

له دهس داغی نه مامی جوانی دلداری نه پرسکاوم

به سه رسامی له سهر لوتکه کی بلندی گه نجی وه ستاوم

شریتی عومری رابوردوو وه کوو خه و دیته بهرچاوم

که ټیښی نه کم له م ژینه تالهی خوړ له شادیمه

سهراپا مینه ت و بڼارو هاوړی و کاته سه ختیمه

له بهرچی هاتمه دنیا ، بڼ سزای نه م ژینه ، بڼ چیمه

شرتی چی سهراپا سرگوزه شته ی نأومیتیمه

فلیمی پر له ناسوری هرهس هیتاوی لایمه

په ریشانه دلهی زارم به جارئ وا په شتواوه

به سهد دهر دو سزاو خولیا وه ها نالوزو نالآوه

له رڼوی سهرنوشت چاره ی منیش به م جوړه نوسراوه

تروسکه ی تیا به دی ناکم سهرنجم هینده لڼ داوه

له تاپوی نامرادیم و غم و ناسوری به ولآوه

ئەگەر نەشتەر لە جەرگم دەي ھەمووی ھەر زۆخو زوخواوە

بەموژگانی پەشی ئەو دولبەرە بێدەحمە پێکراوە

کە لێتیکى نەبە بێزام ئەلێی یێژنگە یێژراوە

ئەوێ یەك زەرە رووناکی بدا بەم ژینە شێواوە

دێتیکى پێ لە ئاھەنگ بوو کە ئێستا پاکى پووخواوە

لە تافی لاویا بوومو دێتیکى پوونو جوانم بوو

لە بەزمو کۆپو ئاھەنگا چرای رێکوپرەوانم بوو

لە پوژانی لەمەوبەرما کە ھۆی تین و تەکانم بوو

بەلێ ئەوسا دێتیکم بوو کە سەرچاوەی ژیانم بوو

دلێ مەلەبەندی ئاوات و تەوژمو تینی گیانم بوو

دليکم برو هموو کاتڼ له بهزم و دوور له پهستی بوو

له ناو کورې روفيقانا به کام و دوور له سستی بوو

له راستی شوخو چاو مهستان هميشه پر له ههستی بوو

دلڼ گولزاري دلداري بههشتي خوشه ويستی بوو

وه کوو بوتخانه مديدانی بوتی جوانی پهرستی يوو

له بهزم و پهزمی دلداري له خوشی و پيکه نينا بوو

بهلام بؤ يارمه تي داماو له جوش و راپه رينا بوو

له کاتی ناله یی داماو له گريانو گرينا بوو

له گهل' هاوارو گريانی هزارانا له شينا بوو

له گهل ناله یی هزارانا له خورپه و راپه نينا بوو .

شین بۆ دوو کۆرە رۆشتۆکم

ئازادو نەوزاد دوو کۆرپەى جوانم

رۆشن کەرەوەى رینگەى ژيانم

ھیوام بوو ئازاد بیج بە دوکتور

لینى ھەلکا بازووی قوۋەتى پىر زۆر

نەخۆشى وولات بدۆزیتەو

تیمارى بکا بیوویتەو

نەوزاد لە حقوq بۆم یتەدەرنى

تۆلەي چەند سالەي وولات وەرگری
 جا یینه مەیدان باوک و کورانی
 وولات پیشرخەن بۆ کامەرانی
 ئالەو بەیداخی بە کیتی هەلکەن
 دوژمن لە خاکی کوردان بەدەرکەن
 هەزگاوە هەلبێتن بۆ ساحەي ژبان
 قورسایي وولات بخەنە سەر شان
 فەنەک دەک کۆتەر بیت جەرگت سووتانم
 خانوو تەلاری هیوات رووخانم
 کۆزەت کردەووە شەقامی ژنم
 لیت یێزار کردم گیانی شیرینم
 ئازادو نەوزاد چوونە گۆرستان
 مەت هێشتەو بۆ کێشەي ژبان

نیشستماني

ساقی یدہ پیتم سا جامن شراب
وہك لیوی نازیز شیرین و نایاب

بہ زمی بیستین خسروانہ بن
هوش دہ با پروا پیوا دتیوانہ بن

با توزی کہللم بن هوش و گوش بن
لہ دہردی دہوران ہندی بن هوش بن

دہرکی نازاری ہم و نہ و نہ کہی
پہزارہی دنیا بہسہ ہہ تاکہی

تاکہی زیللہت و سووکی و رسوایی
تاکہی خرمہتی خہلک بہ خوریایی

تاکہی خوخوری و چاو لہ پیج برین
پہردہی غیرہت و حہ یا دادیرین

تاکه‌ی وولاتم بۆ ئەم و ئەو بێ
میش لەسەر دار پیشەم وەک کەو بێ

ئاری پیشەرەوه لە ڕێگه‌ی وولات
بۆ وولات گیانی ئەکا بە خه‌لات

کەر بەلا : ١٩٤٢

* * *

بهارى

سروشت کاتې له بهارا
له دهشت و شاخ و کوسارا

چیمه ن تازه و سه وزو جوانه
پازاوه ی دهستی یه زدانه

گولې په ننگاو په نگی گولزار
به چه پک نه بریته بازار

دیمه نى جوانى کوردستان
جوانیسی خوی نه کا په خشان

له هر کانی و شیوو ده ری
فواره ی ناو دېته ده ری

وورشه و ورشی گیاو گولاله
بونی نه روا وه ک ه لاله

کاتی نه لښن خوتن جهانسه
سهره تاي به هاري جوانه

نه وسا هم موو ديتهايه کان
به جی دتلن خانه ی زستان

خويانو مهرو مالانيان
روونه که نه پي دهشتي جوان

چهند خوشه تويش له گهل دلدار
دوور له ينگانه و له نه غيار

بي هوتش له دهردي دهوران بي
له گهل دلدار کامه ران بي

له مامي تاوات بنيزي
يازي دهر وونت هه لر يزي

* * *

دلباری

که ئەو جوانه به عینوانه به ناز چاوانی هەلدێنی
رەگ و پێشە دڵە زارم به جاری دائەلەرزینی

لە توێی دەسمال و سوخە ئال دوو لیمۆی کال که دیاری دا
ئەبێ گیرۆدەیی جوانی هەتا ماوه بنائینی

لە بۆنی خۆشی ئەو یارە ئەگەر هەندی بچێ بۆ چین
رەواجی عەتری ئەشکێ هیچ بەهاو نرخیکی نامی

چ خۆشە ئەو سەعاتە واکە ئەو شوخە تەنە زول کا
بە خۆینی جەرگ و دڵ سەرپەنجەکانی بنەخشیتی

دهوران

چاوی سه رسامی نه گپړم من له دنيای بڼ به ها
نهم دی کاتې روو نه چهر خښې له پياوې با وه فا

رووی له نامهرده هميشه راست به ئاواتی نه وان
چهرخی پستی هر له مەردان پروو له نامەردان نه کا

جېړه ئاوداره که چي پارچه زه مينیکی نړۍ
جېړی زه وی و زار ماوه نایین که ئاو پرووی تن بکا

وا مه زانه چهرخی تویش هروا نه مینې تا نه بهد
باش بزانه چهرخی تویش کاتې نه ینی تیک شکا

پوږی مەردانیش له پیښه و کاتی دئ
هر بزانه ئا پرووی نامەرد تکا .

کۆمەلایەتی

لووتی قولندم بەکارە

ریشەکیشی زۆردارە

لە کاوە یادگارە

کریکارم کریکار

بە لووتی گاسن و ییلم

نەووە بەیار ئەکیلم

بە ڕەنجی شان و قۆلە

من جوتیارم من جوتیار

بەسەرماي سەختی زستان

بەفر بێ وەیا باران

ئیش ئەکەم بەبێ ووچان

بۆ یارمەتی نیشتمان

هاوین تاروق ئەپۆژم

سەرماو گەرما ئەچۆژم

دارو دەرخت ئەپۆژم

لە زەوی و زاری لێژم

سەربەرز ئەژیم تا ماوم

لەم رێیە گەر کوژراوم

من بە کورد ناوئراوم

میوان یێتە سەرچاوم

کرێکارم

کرێکار

دلدارى

گيانه نووسيبوت ئاواتت دووره
هەندى بەزەبى ، من پەنگم سووره

ئەزانى گيانه پەنگ سوورپەكەى من
هەر لە بەيانى تا كاتى نووستن

فوميسك ئەپريژم لە دوودىدەى زار
بە تاقگەو بە خوړ وا دى سەرەو خوار

پرو سەر (دەجلە) و تو سەبرى بگرە
سەلامى منى تو لى وەر بگرە

هەر كاتى كە ديت (دەجلە) هەستاوه
بەغدا بە جارى وا خرۆشاوه

بزانه نهوه فرميسكى منه
له دوورت غازيزه رگم كونه

مهرجى په يمان به كولاو به دل
مهرج بن په يمان به رم بو ژير گل

نهو مهرجه كهوا له گهل تو به ستم
كاتن كه ده ست نايه ناوده ستم

نهو دله ميتر بو كهس لى نادا
په يمان نه شيكنه مهرجى تيك نادا

* * *

فیشستماتی

وولات لاواڤت ووریا بۆتەوہ
بۆ ئۆرەوول ئەدەن بە دلو بە گیان

میشک سەد سوباس رووناڤ بۆتەوہ
هەنگاو هەلدین بۆ ساحە ی زیان

هیا پەیداگە هیزت یتە بەر
تۆوی یە کیتی وادا ئەچینن

ئاویشی ئەدەن بە خوینی جگەر
ریشە ی ئەزانی لە بن دەردینن

دەست لە ئاوا دەسا گەل گەلو پۆل پۆل
سوور ئەبێ گوولی یە کیتی و کوردان

ئاوات و ئامانج وا ئەدا شە پۆل
بە کامی یارو کویری پەقیان

شەمال تۆش وەرە دەردى دەروونمان
خاوين و فیتک بەسەر شاخانا

بگەینە لای ھەموو نیشتمان
تۆبەرکە بەسەر مێرگ و گوولانا

ئینجا پرۆرە خزمەت پێشەوا
یەکییتی ئێمەى عەرزو پێشکەش کە

لەسەر ئەو ھەول و ئێمەش جانفیدا
بێ پەرە لە خۆ و ئەغیار ئەندێشکە

پێی بلێ ئەوا جەژنی نەورۆزە
بەکامی ئێمە و کوێری دوژمنان

ئاگری بەرزمان بە گرو سۆزە
وا پرۆز بایی ئەکەم پێشکەستان

دایکي نیشتمان

ديسان زايه له ی دهر وونی پر جوش

بی پهلوا له پر لیم هاته خرّوش

به تیژو توندی پیی ووتم بی هوش

تاکه ی سه فاهه ت شراب نه که ی توش

و هته ن وا نه لښ کووانی لاوانم

کووانی که وکبه به ی شاسوارانم

عسری بیسته مه کووانی ژیانم

بینن حالی گشت کوردستانم

دې بهی شیر که م حرام بن پستان
که ر تن نه کوشن به دل و به گیان
بؤ سه ر که وتنی هه موو لیشتان
صنعت و خویندن نه بن به خوتان
یستم په نده که ت دایکی شیر ینم
که ر له گوئی نه گرم خوشي نه ینم

۱۹۳۵

بە بۆنەى «نەورۆزە» وه

ساقى سا تووبى خوا هيچ رامه وهسته تابه يان
يهك له سه ريهك پياله تىكه دهنگى بهرزىن با كه مان

پياله پر كه مهى بگيره كه لله با يىنيته جۆش
با نه وای تار ناله يى نهى با له عوود ههستى خرۆش

نهى نه وای تو هاوده مى نالهى دلان
هاوده مى ياغو چه من دلدارو پۆلى بولبولان

هاوده مى نهى كوا نه واكت مهره مى زامى دلان
دل نه وهستىنى له خورپه راچه نين ياخو كولان

دامرتنی کلپو و کول هاودهمی ته نیای منی

بو نهم و دهر دو په ژاره لابه ری سه و دای منی

نه ی نه وای تو بو په واجی به زمی خو شی (خسروی)

سهر و و عه رعه ر ناعیلاجن سهر بکه ن بو تو نه وی

به زمی دیلانی بگپرن زه مزمو و ئاوازی نه ی

با خه جهل کا به زمه کانی ده وری خه سره و یاخو که ی

با له که لله هوشت پراو دهر کی ئازارت نه بین

نهم هموو نه نگه نه بینیت و که چی چارت نه بین

با سره ویتکی هه بین نهم گیانی چه و ساوهم ئیتر

با له گوئیم بیر ئی قسه و باسی براکوشتن چ تر

باسه کهت وه رهگیره ئاری دهر دت تیماری نیه

دوؤمنت گهر بت کوژی ناسۆرو ئازاری نیه

داخه کهم ئیستا براته خوینه کهت ئه خواته وه

کرده وهی بهرزو بئندی شورشت ئه شواته وه

ژینی تالم پر له ژههره دوور له یارو شادی به

جهژنه جهژنی کورده نه ورۆزه ئهوا ئازادی به

گهل به جاری چین نه میتنی جهژنی رزگاری بکهین

روو بکهینه گردی یارهو شویتنی خو دیاری بکهین

بهسی به ئیتر ئهی برای کورد بوچی بیرو هۆشو گیان

بوچی گشتی بهخت نه کهین بو کوردو ریگهی نیشتمان

دوودلی لادین هموو دمستخینه ناودهست وهك پرا

هیچ نهماوه هوزو تیره گشتی وا مافی درا

ههركهسین وا تینئهكوشی پر بهدهم هاوار ئهكا

بۆ وولاتی تینئهكوشی و زامی خوی تیمار ئهكا

ئینه كه متر نین له هیچهوزیك و تیره ی سهرزمو ی

بۆچی یهك نه گرین بكهین گهردنی گهردون نهوی

* * *

خۆشه‌وستی وولات

له هیلانه‌ی دلا تووی پرواوه
په‌گه‌و پیشه‌ی له گشت‌گیانا بلاره

له قوولی تووی ده‌روونو ناخی گیانم
به جوړی بنج و ییخی داکوتاوه

که‌وا ئه‌و تووی ده‌روونو ناخی گیانه
ئێتر جیگه‌ی شتی‌که‌ی تیا نه‌ماوه

ئه‌ویش به‌رزی و سه‌رئه‌فرازی وولاته
که‌چهن هه‌ول و خه‌باتی بو دراوه

له‌رئی ئازادی یا ئه‌م کورده مه‌رده
مه‌زاران خوینی لاوانی پرواوه

هه‌موو به‌ردی به‌خوینی خوی و دوومن
چیاو ده‌شتی ئه‌لنی گول گول کراوه

به هه رلادا ئه پۆی جوانی ئه یینی
له هه ر لایه که شه هینێ ئیژراوه

هه زاران قاره مانانی گه لی کورد
به نامهردی لسه شه هین داره دراوه

له ئاگری داغ له زمناکو له ئه زمه
وه کوو تارا به خۆین سوور هه لکه پراوه

هه موو ناکوکی به وا تا کو ئیستا
به دیلی ماوه مافیش خوراوه

خوا ، ناکوکی ئه م هۆزه هه تا که ی
به سه ئیتر هه تا پێی چاره ماوه

ئیتیر ئاری له پێگه ی ئاوو خاکی
ئه بێن سه ر دابنێی رێگه ی نه ماوه

شەھىدى ئىھوین^(۱)

بە پىستى سىك ھەلت گرتومو رەنجى سالەھای سالە
بە مەمىك و كۆشى گەرمەت شەو نەنوستن تۆ لە ئەم مالا
لە راستى خۆشەوېستى و ئەرک و ئازارت زمان لالە

ئەوا جىت دىلەم ئەى دايە بە عومرى يىستويەك سالە
لە يىخو رېشە دەرھاتم وەكوو لالەو گولۈ والە

كە ھاتمە دەر لە ناو جەرگ و ھەناوت زەرپنەقوتەى قووت
لە باوەش بەختيارى و خۆشەوېستى تۆ زمان پشکووت
لە رۆژى چاوم ھەلەيتنا ئەوين فېربووم لە رۆژى پرووت

لەسەر تابووتەكەم تو خوا پىژرە ئەشكى وەك زمرووت^(۲)
بىگاتە لای خوا ئاھو ھەناسەو گرىبەت و نالە

---

(۱) پىنج خىستەكى لەسەر ھۆئراوہ بەكى « ئەخۆل »

(۲) ياقووت

فوارەى خوینی زامان و برینم دایە گیان نەسپى
مەلن رەنجى بە فیرۆ دام قسەى بەدکار لە گوئی نەگری
گولی پازاوە هەر کاتن لەسەر گۆرم نەکەى بپری

بە دەنگى بەرزو ئالەى دل توین بەم جۆرە بۆم بگری
گۆرم پۆ پۆلە کەم پۆیە شەهیدە کەنەکەى ئالە

لە دوام جى ماوە دلدارى دەخيلم پىم بکە پروا
بە چاوان تو مودارای کە بە یادی من ئەتووبى خوا
هەموو کاتن بچۆ بۆ لای مەهیلە ئەو خەفەت بخوا

ئەوا من خۆم بەجىم هیشتن بەلام ئەى دایە گیان توخوا
فیراقى من لە دل دەرکەن خەفەت زۆر ناخۆش و تالە

لە دوام جى ماوە جوانى نەونەمامى شوخى دلدارى
لە دواى (روشتن) یشم تو ئەتوانى بۆم بکەى چارى
لە گۆریشا لەسەر سنگى فێریدەى ئەركو ئازارى

ئەگەر من خۆشەویستت بووم بە یادی من هەموو جارى
بچۆ لای دولبەرم ماچ کە لە جى من ئەو دەم و خالە

چ تیری بوو خواجه وا له لاکاوا له جهرگی دام
تهوینی ناگرین و جوانی تهو یاره له دهستی دام
ویان تال بوو له لام و گیالی نازیز بوو له کیسی دام

ته گهر چی جهورو قههری تهو بوه قاتل به کوشتی دام
به لام زینهار دهخیت به دلی مهشکینه منداله

مه بن دلگیر به لاوی و نهوجهوانی من کهوا ږویم
به دواي سهرمهشقی مهجنونا وه کو فهرهاد تهوا ږویم
له ناو دارانی تهو چهرخه ته بهن ناوم کهوا ږویم

مه لین دیوانه بوو خوی کوشت له ری عی عشا کهوا ږویم
له سهر مه یتیم بکهن شینم شهیدم کفه کهم باله

ویژەى دلدارى

وا تهوژم و تافگه یی فرمیسکی چاوم هاته خوار
مالی سه بری پارفاندو حهقیه تی نه گری قه رار

قیونیکا هیکی به عیشوه سه برو هوئی لێ بڕیم
دین و ئیمانی له گه لدا بردو خۆی کردی فیرار

قازی و موفتی ، مه لاو ده رویش و شیخی قادری
سووتی و سالک له خه لوه دینه ده ر وهك شپهت و هار

دل پڕینه ، سه ف شکینه دل به ره ی قه د عه ره ره
ماه جهینه ، نازه نهینه ، زۆر به ته م کین و و یقار

سه ره گه لی عیلاتی کورده شوخی رۆم و ئه ره مه نه
ئافه تی جان و دل کاتی له سه ردا دینه خوار

ئاری دوله ر شاهیده بۆ شیعره کافت ناسکن
وه ره گر هه قه ت به ماچی خالی لێوی گول به هار

نیشتمانی

نه گهر داگیر کهر نه دا له بالم
به فیروزی نه دا ره نجی چهنه سالم

نه ی با ته ده ری گشت کشت و کالم
له بهر هزاری بوچی نه نالم

نه گهر داگیر کهر وازم لی یینی
چه واشه م نه کات نه م شله ژینی

شیرازه ی ریکیم نه ئالوزینی
هزارم بوچی بی گیش نه مینی

نه گهر داگیر کهر لا با کابووسی
فیل و فهره جی ده زگای جاسوسی

خوتنم نه مڙي نه و به نه فسوسي
جوچي وا نه ٿو ڀڄن من به نه ٿيوسي

کاني وولائتم داگير کراوه
ٽالائي رزگاريم لي وون کراوه

دهر گاي سهر به ستيم لي داخراوه
له ڏير تيشڪي ڀڄڻ جيگام نه ماوه

ياخو داگير کهر داگير کراو ٻي
پرستي نه سيري له مل کراو ٻي

هر وه کوو ٿيمه پرتو بلاو ٻي
به تيري دهوران جهر گه پراو ٻي

هه تازاني دهردي نه سيري
هيچ نه زانين و ديلي ، فقيري

بچينه جهر گت پيگانو تيري
هه ٽاکو ماوي دوور بي له ڏيري

فەلسەفە

سروشت دروستی کردووم لە خاك
و یام سەردەمێ لە دنیای پرووناك

هیچ پەروام نییە دادگایی راستی
چاكە و خراپەم بە جووت و بە تاك

بێتە ژمارە و داوام لێ بکەن
كرده وه كانم لە خراپە و چاك

پرسم پێ نه كرا كه دروست كرام
بۆیه ناترسم جواب ئەدەم بێ باك

دروست كراوم لەم خاك و خۆلە
ئەگەر تێمە وه بۆ خۆل و بۆ خاك

که‌ی فامی ئیمه ده‌رکی تو ئه‌کا
خوام ناسیوه به بن وینه و تاک

که‌ی فامی ئیمه ده‌رکی تو ئه‌کا
خوای به تواناو بن جیگه و وپاک

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

تہذیبی دلائل کے لیے ہیج نہ کر دو
وہیج بہار چیرے دار بردو

دو زوني ميوه چرو گولو دار
کټره شيونني سيرانو بهار

ههردالەیه کە ئەیدا لە گولێ
کە لا ئەوهەری و ئەشکینی چلێ

خه زانی به هار دوومنی گولان
بیتو به ره کهت پردوو به تالان

خەلەو دەرلەو دان ھەموو ئەشکیتی
بەك بە سەرپە کا دائەرزینی

که هیچ باسیت تو تیا نه خولقاوه
مازانم سروشت توی بو داناوه

له گهل هه وادا کردووته په یمان
په کتان گرتوه ههردوو له ئاسمان

دلۆپه ئاوێ ئه بێ به باران
هۆی بوژانهوهی خه له و دهغل و دان

ییکه ن به ته رزه ته رزه ی دل ته زین
په نجی هه ژاران تیک و پیک شکین

له خوام داوا یه نه تبینم به چاو
هه ر له به رزیدا بیهوه به ئاو

ئیتیر نه تبینم بی به ته رزه
لقی گولاله ییتیه له رزه

دوای مردن

خۆزگه ئەمزانى له دوای مردن
دوای تاته شۆرو گۆڤو کفنم

کاتى سپىرام به گۆڤو به خاك
كه جىيان هيشتم به دیدهى نمناك

ته نیا مامه وه له گۆڤى تهنگا
له گۆڤى كشمات و بى دهنگا

تهرمى بى گيانم له ژیری بهردا
له و جى سامناكهى سهختى و سهردا

كه مارو میروو بهزه و تهرمه كه م
هیرش نه هینن گوشت و چهرمه كه م

ئه یته خۆراك بو ئه و شتانه
گوشتم نامیته و تۆرهى ئیسقانه

له کاسه ی سەرا مێشکنا نامێنی
جا وردە وردە مێسکیش ئەشکێنی

گشت ئەبن بە خاک ئەو بەوێه جوانە
گۆڕ بۆ جانەوەر ئەیتە لانە

گۆریش قامێنی و شوینی نامێنی
لافاو رایبچی ئەکا بۆ شوینی

بەلام گیانەکم بەرەو کوێ ئەپروا
برا بزانهو تۆ بکە پروا

هەر گیانە ئەپروا بۆ لای کردگار
کردهوه کالت کراوه تۆمار

چاکەو خراپە هەمووی نوسراوه
شتیک هەیه کە حسابێ ناوه

کردهوه کالت یەکیهێک تەرازوو
دادگایی راستی ئەیکیشی زۆر زوو

خۆزگە ئەمزانی کردهوه کالم
ئەیتە سەربار باری گرانم

ياخود تاوانم جوان ئەشواتەو
دەردو ئازارم بىر ئەباتەو

لەپىزى چاكان جىي ئەيىتەو
پشوو يەك ئەداو ئەحسەيتەو

خۆزگە بەوانەى لەم دنيا دوونە
لاپەرەى ژينيان بىر گەردو روونە

تویشوو ئەتيرن يارمەتى هەزار
کردهووى جوانيان کردو بە کردار

کاتى ئەگەيتە ئاخىر هەناسە
بۆ هېچ شت يەك ناتمەيتى تاسە

* * *

نیمە پەروا بۆ ژمارە زۆرى تاوان کردم
پشتیوانم ئەلف و لام و هەيە کاتى مردم

چونکە دەست کردى دەستى خۆيم ئيتىر پیتوست نە
بىرى وا کەم بۆ بەهەشت ياخۆ جەهەنەم بردم

فەلسەفە

پۇۋى لە پۇۋان دېم كاسە سەرى
لە گۆپىكى كۆن ھاتبو دەرى

موچپكىكى سەخت لەشي داگرتىم
يىركۈدەنەۋە لەۋى پاي گرتىم

ئەم كاسە سەرە پۇۋى لە پۇۋان
خاۋەن يىرو ھۆش لە چەرخ و دەوران

ئاخۇ چ لاۋى چ كچە جوانى
يا پىر يا جەۋان چەرخ و دەورانى

ئەۋ مېشكەي لە ناۋ ئەۋ كاسە سەرە
پىر ھىۋا ئاۋات كام دەورو بەرە

ئەم خاكەي كەۋا بە سەريا ئەپۆين
دلى كام جۋانەۋە ھى كام جىگەۋ شۋين

دۋا پۇۋى ئىمەش بە پاستى ۋايە
بۆ دل خۆش بىكەين ئا بەم دىنبايە

گه‌یشتن به یهك

فهره‌ح باران و گول پمخسانه ئیمشه
نزیکى هاتنى یارانە ئیمشه و

زړه‌ی بازډ له‌قوله وا له دوور هات
نیساری مه‌قده‌می هر جانه ئیمشه و

ئهمه ئه‌و وه‌عده‌یه ئه‌و رڼزه فهرمووی
خه‌لاتمان ماچی دوو لیوانه ئیمشه و

به دوو دیددی نیگاری تو عه‌زیزم
ره‌قیب گهر یتته ئهم دهر‌گانه ئیمشه و

ده‌میکه تهر و توونای ده‌ستی ئه‌و بوین
مه‌به عاجز به‌شی لیدانه ئیمشه و

ئازادى ھۆز

تېشىكى پۆۋز ھەۋاي شەمال
چرىكەي مەل دەنگى شىمال

جىگەت باغ و مېرگ و گول بى
كۆشك و تەلار و سەرچىل بى

كۆشكت روون و چارخان بى
پەنگاورەنگ و خۆش و جوان بى

لەسەر تەختى سەردارى بى
لە ھەموو دىنيا دىبارى بى

پاره له لالت و دكوو خوډ بڼ
هه موو شتن له لالت موډ بڼ

له هيچ شتن كه مت نه بڼ
هرچي پيوستيت بڼ هه بڼ

نه گهر هوژت نازاد نه بڼ
به سهر به ستي دلشاد نه بڼ

تو ناگه يته به ختياړي
په ژاره ت هه يه ناچار ي

سکالا

سکالات بو بکهم گیانه که تو سالاری جوانانی
نیه وینهت به پراستی ههروه کووله علی به ده خسانی

وه کوو دپکئی ئه یینم خۆم به بێ زخی له دهوری گول
بهشی سووتانه دپکودال له دهوری پرووی دره خسانی

وه کوو پهروانه سووتانه بهشی دل چونکه نازانی
له لای ئه دو بهره به کسانه مانی یاخو فهوتانی

ههزاران دل گرفتاره به داوی په رچه می چینی
همووی بهنده به مووی تاتا به ئه گریجه ی په ریشانی

ئه وه ند مه غرور جوانی خۆیه تی هه لبه ته نازانی
ژماره چهنده کوژراوان به ئه برۆتیری موژگانی

بەلام گيانە بە جوانى خۆت مەنازە كاتى پىرىت دى
ئىتر ئەو كاتە داد نادا پەرىشانى و پەشىمانى

مىش چارەى دلى خۆم باش ئەكەم گيانە وەكوو بولبول
كە ھەر پۆزى لە باغى بۆن ئەكەم گولزارو رىحانى

لەسەر ئايىنى پەروانە ئەكەم پەرواز لە دەورى تۆ
ئەچم بۆ لای گولئى دلدار كە بۆنى كەم بە ئاسانى

وەرە ئارى ئەوا ژىوانە دولبەر خۆى بەلىنىدا
سەرى سەودا زەدەك دانج بە ھىواشى لەسەر رانى

سكالات گوى گرى دىردى دەروونى خۆتى بۆ دەرخەى
بە مەرجىك تاكو ماوى تۆ ئىتر نەشكىنى پەيمانى

* * *

بۆسەر كېلى گۆرەكەم:

چاۋە پروان بووم بۆ ھەلكردنى ئالا
بردمە گۆر بە داخەۋە سكاللا

تو خوا دواى من ئەگەر دېتان ئازادى
لەسەر گۆرم بە گەرمى بىكەن شادى

لە يىرم چى ئازار خەوم لىكەۋى
بۆ ئەۋەى گيان لە ناو گۆرا بىرەۋى

داخى « ۹۱۴ » تا شەست و ھەشت
لە يىر ناچى مەگەر بە خۆشى بە ھەشت

وولات په رستی

وولاته کمه باش بزانه
سه رښتور ناکم بوییکانه

بروانه ره نهو شاخانه
سوپه ری پروی دوژمنانه

په یمانو نه رکي سه رشانه
پیښه رڼه چه له سه رشانه

هه روه کوو شیړی ژبانه
پاریزه ری کوردســـــــــــــــــتانه

خه بات نه کمه هه تا ماوم
نه پاریزم خاكو ئاوم

کورو کچو پیرو لاوم
به خوینی گهشی دواوم

گیرۆدهی

گیرۆدهی دهستی دلارامیکم
عاشقی چاوی گول ئەندامیکم

ئەپیکتی سەد دل بە موژگانی چاو
زنجیری ئەکا بە ئەگریجەیی خاو

کارەبا پووشی چۆن رائەکیشی
ریشەیی دەروون و دل دەرئەکیشی

هەر کاتە جۆریی کە خۆی ئەنوێت
وہ کوو پەروانە من ئەسووتین

بولبول جارجارە لەم چل بۆ ئەو چل
خۆ رزگار ئەکا لە ستەمی گول

به لا ئهم دلهی شیت و دیوانه
هه میسه و دائم روو له سووتانه

گیانه وا دیاره که تو نازانی
ئهم چه رخه چه په کاتیکت زانی

رووی وهر ئه گیرئی و جوانیت نامینئ
هه روا بزانه ئه مرو سبهینئ

پیری تورهی دی و داوینت ئه گری
ئیتیر کهس نابئ فرمیسکت بسپئی

ئهو کاته نرخى ئیمه ئه زانی
هیچ دادیک نادا بۆت په شیمانی

ئازادىم بە گيان من ئەپارتىم
لە ريزى گەلان بۆيە بە ريزم

فوارەى خوینی قارەمانەکان
لەسەر بەردیکی پاکی نیشتان

نووسیویە کەوا دروشمی سالمان
کوردو کوردستان وە یاخو ئەمان

ئیتەر لە رینگەى کوردو کوردستان
چۆن بەخت ئەکەین سەرو مال و گيان

* * *

دیلی و خوځوړی

ګولاله سوورده سهره تاي بهار
چ دهرديکه توي کردوه گرفتار

بو بهم به هاره هه لپروکاي
سووريت نه ماوه هه لبرکاي

قرچه ي هاوين و وه شوومه ي خه زان
که ليکي ماوه چي توي هه لوه ران

هوا من دهردي که لي خوځوړم
پرت و بلاوي ري وشوين جورجوړم

شيري ناومال و ريوي دهره وه
ده مانچه و خه نجر به که مهره وه

بو برا کوشتن شيري ويان
بو دوو به ره کي وه که قاره مانن

يگانه بهروبومان هه مزي
هيچ يې نازانن که هه يان کوړي

چینی به چینی نه بریتته وه
خویشی سیر نه کاو له تریتته وه

بهم جوریش چاوئ هه لئاگلوفن
هه روا نه زانن که شهنگ و شوخن

وا من نهو تیره داوی به له جهرگم
له وادهو کانا چاوه ری می مه رگم

گوته جوانه که می شانازی دلدار
تو به چ تیری بوویت بریندار

گول هاته وه لام ووتی : هاوده ردین
هه ربو یه که ئامانج هه ناسه سه ردین

منیش لهم خا که جوانه پرواوم
به یه کیتی هوز جوانو گه شاوم

پیشه می که وا بن له ناوخوو دهرئ
جوانیم بوچی به گه لام هه لوه ری

نه گهر نه زانی که دیلی نه نگه
ئیتربو چیمه نه م جوانی و په نگه

له ناخی گیان

له ناخی گیان و توئی دهر وون
باوه پیکي ئاشکرا و روون

به ناچاری دهر ئه پرم
به رگی دوو روویی ئه دپرم

هاوار ئه کهم ئه قیژنیم
گۆمی وهستاو ئه شله قینیم

ههرچی تیا به با دهر که وئی
خلتته و لیته با سه رکه وئی

کاروانی ریگه ی کوردستان
بی ترسانو به بی ووچان

به ره و قوتاخ بکه و نه ری
شیرانه ریگه که ی بیرئی

به سِي به ئيتَر براكوشتن
کاروان له ريگه دواخستن

دزو جهرده هيچ ناتوانی
کوسپ له ريگه مان دانی

دوژمن هه ر تووی پروینی
پاره و ناکوکی بچینی

کاتینکت زانی زوو به زوو
دهستی ناپاکان کهوته پروو

ههروه کو لافاوی به هار
راپیچ ئه بن بۆ سه ره و خوار

پيسي هه مووی ئه شواته وه
هه ر کوردی راست ئه ی باته وه

هەر ناپاکى دژى گهل بى
له پى دهشت يا له سر گهل بى

خزمت کردى يىگاه
رسوايى به و ملشكانه

بتانه وى گهر سرکهون
نه کهن له کاروان دواکهون

ئه و کاروانه ي پى هيوايه
مافى گهل و هۆزى تيايه

رى ئازادى و سهر به رزى به
هه رکس دواکهوت سهر نهوى به

* * *

هۆنراوه کانم

هۆنراوه کانم هستی دەر وون له
بهری درمختی پۆژانی ژینه

پهنگاوی دەر وون زۆر له مه و به ره
مه مووی ئازار و زۆخی جگه ره

توانایهك نه بو كهوا به سه سه
دهرخت دهر پری لای كهس به چرپه

بۆیه وا ئیستا به تاڤكه و لافاو
سه ره كا به خوڕ به كات و ذاكاو

ههروه كوو مه لێ تیو ته په پری
دهردی دەر وونی وا دهر ئه پری

لېم قەدەغە بوو مېژووی وولاتم
کۆتو زنجیربوو مووچەو بەراتم

چاپخانه بەستراو روژنامە نەبوو
بۆ ھاوړی یەکت رڼی نامە نەبوو

لە زنجیرا بوو هەلکەوتو کانت
لە سەنگەرا بوو قارەمانانت

کوشتن بوو بەشی راستی بوژان
خوینی بێتاوان ناپەوا رێژان -

لە خۆر، لە ھەوا تو بەشدار نەبووی
لە مالی خۆتا بەر قەرار نەبووی

ئەگەر بۆ پشوو ئەچوێتە سەربان
بۆ گوللە سەرت ئەکرا بە نیشان

رێت لێ بەسترا بوو ئەم مالومال کەس
ئەبوو ھەمیشە خۆت کەرو لال کەس

هاوار به مالِم سامی گرانیه
.....

هه گهر پیکهوت و راپیتچیان کردی
بهشت هه ر شوق بوو یا زله و قامچی

.....
.....

.....
.....

.....
.....

نه زانی کهوا کوردی قارهمان
له هه لاکووه هه تا جهنگیزخان

ئهم هۆزه کهوا فیری نه بهرده
راها تووی دهستی چهرخی چه پگه رده

سرهوتی نابین نه گای به ئاوات
نه گهر گیانی شی کردوه خهلات

به لکه مان روونه داد گای زۆردار
چه ند که سی کوشنتو زۆریش بریندار

به گولله ی زۆردار مه حکمه ی وادی
به پیر مهرگه وه نه چوون به شادی

فواره ی خوینیان به نووسینی جوان
نه ی نووسی بژی اکوردو کوردستان

رۆله ی دواپوژم سه ره رزو شاد به
تا ده وران ماوه تو سه ره فراز به

شانازی ت بکه به میوو خاکت
به پیشه رگه ی مه رد ئازاو برباکت

لاپه ره ی میوو به خویتی گه شیان
نه یان هیتت زۆردار داگیرکا به شیان

بۆ ئۆيۈم جىمما ئەم ئاۋو خاكە
مەردى و ئازادى و پەشتى چاكە

شەرى ئەزىمرو پىنجىۋىن ، ھەندىرەن
ھەتا تىشكى پۇژى بىدا لە زەمىن

ھۆى شانازىيە ھەتا ھەتايە
بەلگەيە بۆتان بوو بە سەرمایە

روانگەى وولانت بۆيە وا جوانە
رازاوەى خويىنى شەھىدەكانە

لە كاتىپ كەوا ھىرەى زۆردار
لەتاۋ دىھات و چىاۋ دەشت و شار

لە ھەموو لايەك بۆمباران بوو
لە ھەموو چەكەن ئاگر باران بوو

لە شارى ھەلمەت شارى قوربانى
جاسوس ئەكوژرا كاتىپ ئەتزانى

رۆلەى لى بەزى كوردى قارمىان
برىار وەھا بوو بە بن كۆلنەدان

بۆتان جىيىلن شىافازى مېۋو
بە پىر مەرگەۋە ئەچوون زوو بە زوو

نە كۆت زنجىر نە بەندىخانە
كۆلى پىنەدان لى رىئى كورداندا

گىمانى ئازىريان ئەكرد بە خەلات
لى دىلى ئىتوھى پىن بىن نەجات

رۆلەى دوا پۆۋم مېۋوت رەنگىنە
لە يىرت نەچن ئەم دەورى ئىنە

كە چىنى پىشۋى تو تيا ئىزبان
پوو بە پوۋى دوۋىمىن بىن پىشوو وچان

سەر بەرزى ئىيۋە خرابوھ ناۋان
ئىيۋەش وون مەكەن تاۋو شۆرەتان

بۆ تووتن

لە ئەو ئەلی بەھارا تووی تووتن ئەچینم
ھەر وە کوو کۆرپە ی ساوا بە رەنج بەرھەمی دینم

شەتڵە کەم خەرە کە بوو لە دێراوا ئە ی ئیزم
لە بەر سووری ھەتاوا عارەقی بۆ ئە پزیم

ئینجا خەریکی ئەبم ھەتا جوان جوان ئەرسکین
چەند جاری ئاوی ئە دەم لە ووشک بوون ئەخلەسی

ھیچ نایەلم گیا کە لە تینو زۆری بۆ بیتن
بەرھەمی خۆم و خیزان لە دە گۆ ریشە بیتن

ئینجا ئە کەومە بۆار وەچی ئە کەم بە جوانی
ھەتا بۆم بیتە کایە بە سووگۆ بە ئاسانی

ئینجا کاتن پێ گەیی گەلا گەلا ئەشکینم
وە کوو ئالتونی تیزاب لە سێبەر ئە پزینم

لە شاورو بىن شەمە توتنى جوان و بۆندار
بەرھەم و پەنجى سالەم ئەھىنمە ئىنھىصار

كەتتى تەماشاکرا بە يەكەم بۆم دائرا
ئۆمارەيم بۆ کرا چەكەكەيم بۆ بىرا

ئەوسا ئەچم بۆ بازار بۆ کرىنى شتومەك
زەخىرەى سال دائەتيم لە هيچم ئەكەوتى پەك

سەلەم و قەرزناكەم تا ئەگاتە دواىى سال
خزمەتى وولات ئەكەم هيچ دانانىشم بەتال

لە ئالتون زۆر باشتەرە توتتى بۆ ئەم وولاتە
ئەوەى توتتەكەى باش بىن پىويستى بە خەلاتە

بۆ «جەمشیدی فؤاد ئەفندی»

كە لە تەمەنی لاویدا بە نەخۆشی شێرپەنجە
كوچی دواى كرد

نە زامى خەنجەر نە گوللەو تیر بوو
پەنجەى شێر پەنجە لە گەرووم گیر بوو

چارى نەکردم پزىشكەو دەرمان
تووشى كەس نەيه دەردى بى ئەمان

تافی تەمەنو هیواى ڕووخانم
چروى ئامانجى لاوى وەرانم

پەرەى ناسكى سەرپۆپەو سەرچل
بە ناكامىو كات رویم بۆ ژیرگل

بابە جارجارى سەرىكم لى دە
هەموو رۆلەى كورد بۆ تو «جەمشید»

مەبە دلكىرو باشى بزانی
ئەمانە كێشەى رینگەى ژيانە

شاپه‌ری بالی پهری بوو دات له جهرگم نه‌ی پهری
یا موژه‌ی چاوی که ژالت بوو که جهرگی هه‌لد‌ری

* * *

مه‌رم سوورماوه له‌م چهرخه که بۆچی ژینی پیاوی مه‌رد
همیشه پر له ناسۆره سزایه و زام و زۆخ و دهرد
به نامه‌ردیش نه‌دا سامان و ئارامی و هه‌ها بێ‌گه‌رد
که سه‌د زانا نه‌زانی بۆچی وایه چهرخه‌که‌ی چه‌پ‌گه‌رد

* * *

خوێن فواره‌ی به‌ستوه وادتی سه‌ره‌وخوار گیانه‌که‌م
دیاری دلداره ته‌مه‌ خو مه‌رجی وایه نه‌ی س‌ری

له ږووی نامہرد سہرم ناکہم نہوی و شؤږ
هه تا دام دټلنه وټر خالکو ناو گؤږ

* * *

ټه زانی کا که ټیمرو چی له ناو ټهم هوژه دا باوه
به شیوه و ره سمی ټیمرو هه رکه سی پاره ی هه بوو پیاوه
هه زار زاناو ټازابی ژیان بهخت که ی له ری ی چاکه
ټه گهر پاره ت نه بوو شیت به گوئی گرت پاره یه ناکا

* * *

شاهبازی خاکی کوردم ټیسته کهش هاوړټی قه لان
بازو قه ل که ی بوته هاوړټی سا بلیم چی ټه ی زمان

پیکات جهرگو دل به موژگانی رهش

له برینم نه تکی تک تک خوینی گهش

پیکات جهرگو دل به موژگانی کال

له برینم نه تکی نک تک خوینی نال

* * *

ژيان:

سمخته ، کوسپه ، سهره و ژووره په ټه بڼ تهختی که یت
لای بهری پیا هه لگژی ی •

- ټاواته ، ټامانجه ، هیوايه ، بوی برؤ •
- سویری په ، قالی په ، ژهره ، ټه بڼ ییچیژی •
- گریانه ، هه نسکه ، ټاخه ، داخه ټه بڼ بهرگه بگری •
- ئیشه ، رانه وه ستانه ، ووچانه دانه ، تاتوانات تیا په •
- چاکړه ، کرده و په ، ریگه ی راستی په خوی پیوه گره •
- بهر بهر کانی په ، کول نه دانه تا دوا هه ناسه •
- پڼ که نینه ، رابواردنه ، هه له ، له کیسی مه ده •
- دلناری په ، سؤزی نورو نه رام به بوی •
- بالنداره ، تو پڼ بالی ، ټه بڼ یی که یتي •

- هیلانه یه تیا بجه سیره وه و پشوو ی تیا بده .
- رووناکی یه ، دیمه نی جوانه ، تیشکی پۆژه ، مانگه شه وه
تیر تی ی روانه .
- ره وشته ، خوه ، ههنگاوی گرنگه ، یارمه تی یه دوامه که وه
— قسه ی خۆشه ، په نده ، میژووه ، سوودی لی وه رگره .
- گوله ، گولزاره ، چیمه نه ، تافگه یه تیا رابویره .
- چه رمه سه ری یه ، ئازاره ، ئەشکه نجه یه ، نه بوونی یه ،
به ربه ره کانی که .
- سادهمه قورسی مه زانه .
- خۆناسینو ، هاوړی ناسینه ، خۆشتو ئەوانیش
بناسه .
- سه ربه رزی یه ، نه وی مه که .
- برانه وه ی له دوايه ، ره شو چلکنی مه که .
- ئابروه مه ی تکینه .
- مندالیکه له گرو گالدايه فیری قسه ی که .
- داریکی به رداره میوه که ی بخۆ لقو پۆزی ووشکی
بسووتینه .
- ماومی کورته به چاکه درۆی که .

— ئاۋىكى روۋنە ليخنى مەكە •

— ياسەيەكە بە رېكۋېتېكى بېگرە •

زىيان : مندالىيە ، لاۋىيە ، پىرىيە ، ھەۋلبدە ھەر
لاۋىت •

۱ — زېرى پارە ، تېشىكى رۆژ ، تىرىغى مانگىشەشەۋ ،
شەنەي شەمال ، روانگەي جوان ، تاڭگەي سەر قەلبەز ،
شەپۇلى ئاۋ ، گۈلۈ گۈلزار ، دارستانى چىر ، كۈشكۈ تەلار ،
ئەمانە ھەموۋى جوانو خۆشە بەلام لەمانەش جۈاتىر بىزەي
سەر لىۋى دىدارەۋە لەۋىش جۈاتىر خۆشتر « رىزگارى » •

۲ — پىياۋى راست ھەلئەنگۈيت بەلام خۆي ئەگرىتە ۋە •
پىياۋى چەۋت كە ھەلئەنگۈوت ئەستىرى ئەبىي بە پۆل •

قارەماننىكى ھەلكەوتوو

« نەرىمان »

نەرىمان ، كورنىكى ھەلكەوتوو لاولچاكى سوارچاك ،
تەنگىچەك و راوچىكە بى وىنەبوو لە دىي « سەردۆش » ي
مەريوان .

سەرەتاي پاشايەتى سليمان پاشاي بابانە كە قەلاچوالان
جىگەي ھوكمرانى بوو ، پاشا خىي زۆر ئارەزووى راو
شكارى ھەبوو ھەر كە بىيىستايە لە ھەر كوتىيەك تەنگىچەكى
باش سوار چاكى ، راوچىكە لە خاكى بابان ھەيە ئەي ئارد بە
دوايا وە لە گەل خوى ئەي برد بۆ راو بۆ تاقى كردنەو ، وە
ئەگەر بەتايە ئىچىرىكى لە چىنگ دەرجوايە يا گوللەيەكى بە
فەرۆ برۆشتايە ئىتر پاشا لەبەر چاوى ئەكەوت .

پاشا يىستى كە لە دىي سەردۆشى مەريوان كورنىكى
لاوچاك ھەيە بە پىي ئارەزووى ئەو زۆر ھەلكەوت و پىي كەوتە
و ئەو ئورەي كە تيا ئەزى بە پىستى پلىنگ و وورچ و ئەو جۆرە

دړندانې که راوی کرده رازنوته وه چکه له وانه ی کسه
 بهخشیوتی . پاشا که ناردی به دواي (نهریمان) ۱ ، نهریمان
 خولای راو له کهله ی دهرچوو بوو که وتبوه ئسه وینیکي
 ئاگرینی « گولچین » ی کچی عبدالله به گي سهردوش که یه کي
 بوو له به گزاده کانی مریوان . هرچند نهریمان کوریکي
 هه لکه وتوو بوو وه خوینده واریش بوو به لام زور دوور بوو
 که کچه به گزاده یه کي وا ناودار بدری به بوره پیاوړیکي وه کو
 ئه به تاییه تی هندی بی مالیش بوو دهوله مند نه بوو .

پوځيک نهریمان که له به راتیکي له که ژي سورکیو
 راو کړدوو وه هینای بو مالی عبدالله به گ زورجار نهریمان که
 راوی بکړدایه مالی عبدالله به گي له بیرنه ئه کړد وه به دیاری
 بوی ئه هینان . ئه پوځه که ئه که له به رانه ی هینا وا رووی دا
 دایکی « گولچین » چوو بوو بو پرسه هر گولچین به تنها
 له ماله وه بوو (نهریمان) یش بهو بونه یه وه که جارجار دیاری
 ئه هینا سهر به ستیه کی هه بوو له مالی میرا .

گولچین هات به پیر نهریمان وه خوش هاتی کړد ووتی ئه م
 که له به رانه ت له کوڅ کوشته ووتی : له چای سورکیو .

ووتی : توخوا نهریمان تو راوچیه کی به ناوبانگی هیچ کاتیک
 ریکه وتوه که تیره ومی به ک جووت بگرن و بن به زه یی ته قه یان
 لې بکه ی و لېکیان جیا بکه یته وه ، نهریمان ووتی خانه جوانه که م
 له کاتن ئه م جووته حه یوانانه ئه ینم دلم ئه که ویته خورپه وه
 خۆمیان لې ئه شارمه وه نه وه ک بسله میتنه وه . . . بیر ئا له م کاتم

ئەگەر بە خەو بە بیرما ئەنەھات دوو بـە دوو من و تو بن
ئەوێ کەس لامان یتت قسە بکەن ئەگەر ئیستا یەکن یتت چۆن
دائەچلە کیم ئەو تیچیرانەش ھەر وان .

(گولچین) بە نازیکەو ووتی : وا دیارە خولیای دلدار
کەوتۆتە کەللەت من وام ئەزانی (راو) ھەموو شتیکی لە ییر
بردویتەتو .

نەریمان ووتی : بەلێ راو خوشە .. پیاو لە ھەندێ ییر
پەژارە دوور ئەخاتەو بەلام ئەک پەژارە ئەوین چونکە ئەو
ئاگرە دامراندەوێ نێرە .

گولچین ووتی : وا دیارە دلت داوہ بە کچۆلە یەک پیتەم
نالیت ئەو کچۆلە بەختیارە کێرە کە دلی تۆی پاندوہ ؟

نەریمان ووتی : ئەو کچە جوانە ئەگەر ناوی بەیتەم ئەترسم
زمانم بیرن ... من کەوتومەتە ئەو ئیتیکەوہ کە ھیچ ھیوام نێرە
وہ نازانم سەرئەنجام ئەبۆ کوێ . نازانم مەرفۆ بۆچی
وا دروست کراوہ !! یەکن بەگ ، یەکن ئاغا ، یەکن شیخ ،
یەکن بۆرەپیاو وەکو من خۆ ھەرچەند ییر ئەکەمەوہ من ھیچ
شتیکم لەوان کەمتر نێرە بەلکو لەگەلێ شتا لەوان زیاترم
تەنانت نینۆکیکم لەوان کەمتر نێرە .

کەچی بۆ ئیتە نالیت لەوان ژن یتین ، کچی
ئیتەش بۆ ئەوان بێ بایخە .

گولچین ووتی : ئەوێ تۆ ئەی لیت لای ئەفامان وایە
ئەگینا مەرفۆ ھەمووی وەکو یەک دروست کراوہ ھیچ

جياوازي يهك نږه له ناويانا كرده وه نه بڼي . نه گينا كوروكچ كه
دليان دا به يهك دواي تاقي كرده وه كه يهكو دوويان ويست
هيچ شتيك نږه يته كوسپي ريگه يان .

نهريمان كه هم قسه يه ييست وه كو گول گه شايه وه
يُنجا « گولچين » ووتی : نهو كچه ي دلي توي پفاندوه كږه
پيم ناليت بهلكو بتوانم يارمه تي بهكت بدم .

نهريمان هه ناسه يه كي هلكيشا ووتی : گولچين ...
گولچيني جوان تو هيچ گوږت له خورپه ي دلي من نږه ؟ وه
رهنگي هه لږركاوم ناييني ؟ هه ر وه كو بهرامبهری پوژ وه ستايم
هه ر وه كو له پووي جواترين شيوه يه كا كه كردگاري گه وره
به رهمي تواناو دهسته لاتي بي .

به لام من له كوږي و تو له كوږي ؟! (نهريمان) ي راوچي
بوړه پياوي بي مال له كوږي و « گولچين » ي كچي عبدالله بهك
له كوږي ؟! وه كو نه وه يه نه ستيره كاني ئاسمان به كه من
يینه خوارئ .

گولچين ووتی : نهريمان من ئيستا هه رچه ند دلم بو هيچ
لاويك لي نږه داوه نازانم دلداري چي به ؟! به لام نه وه نده هه يه
كه ناوي تو ديتنه گوږم وه يا به خه يالما تن به ر نه بڼي . دلم به
گورجي لي نه دا جا نازانم رهنگه نه مه (دلداري) بيت چونكه
تو ژور به جياواز نه يينم له وانه ي دهورو پشتو دښه
به رچاوم ... بلخي نه مه نه وين بي ؟ مينش له وانه نيم مل كه چ كه م .
بو كهس وه كو مالات بكريتم و فروش سرتيم ... خو م چ لاويك

شايسه بېنم به خټوم شووی پڼه کم وه ئیستا تو له
 وړچاودیریدایت ، نه گهر تواناو دهسته لایتک نیشانداندا
 شايسه ی نه وه بیت بیت به هاوړی ژيانی من ، بو نه و ئامانجه
 هه موو کوسپی تهخت نه کم .

نهریمان که نه م جوړه قسانه ی له گولچین بیست ووتی :
 خوايه خو نه بېنم ؟ گولچین نه لیت چی ؟ تو نه لیت کوسپ
 تاخت نه کم بو نه م ئامانجه ؟ نهریمان که وته خه یال و خولیاوه
 هیچ هوښی نه ما به خو ی هه روا له بهر خو ږده نه ی ووت کات
 نه ییو ته نه و کاته جیاوازی نه مین می شک نه وه نده رووناك
 بوته وه (گولچین) ی کچی عبدالله به گ شووبکات بسه
 بوړه پیاوړکی وه کو من .

جاران شیرت به گوځ بگرتایه . . خوڼ له نووکی
 پینوس بتکایه . . له نازایی و شوخی و قاره مانو له شکر
 سکینیا وینه ت نه بویه هه وه کو مسکین بویت نه و
 (گولچین) یش دلنی دا به من نه بڼ روژئ هه لیک بېنم که بتوانم
 داوای بکم ، هه له بهر خو یه وه نه م قسانه ی نه کرد هوښی
 نه ما بوو که (گولچین) ی خوشه ویست و نازیز به رامبه ری
 راوه ستاوه و گوځی له قسه کاتیتی . ئینجا گولچین ووتی :
 چیه . . ؟ وا که وتو ته ته نه م گيژاوی خه یال و بیرکردنه ویه ؟
 نه و من مژده یه کت نه ده منی که وا بو تو هه له و له کیسی مده ،

ئېمىشەو كاغەزىكى سلىمان پاشاى بابان لە قەلاچوالانەوہ بۆ
 باوكم هاتوہ وە بىستوو يەتى كە تۆ كوردىكى ھەلکەوتوو
 راوچىەكى بىن وىتەيت داواى لە باوكم كرده كە تۆ بىئىرى بۆ
 لاى پاشا وە وەكو زانیومە (پاشاى بابان) یش زۆر پىاوئىكى
 باشو دڵنەرم و بە بەزەبىرە وە ئەو لاوانەى زۆر خوش ئەوئ
 كە ئىش لە دەستەهاتوون ۰۰۰ تۆش لەوانەيت كە ئەو ئارەزوو
 ئەكات ، وە ئەگەر بىتو كە چۆتە ئەوئ بە كردهوہ و خسو
 دەوشتى جوان و ئازايەتى جىي گيرىت لە دلى پاشادا لەوانەى
 پاشا خۆى خوازىنى مەنت بۆ بکات وە باوكمىش ناتوانى
 سەرىچى لە قەسەى ئەو بکات ، كاتى نەرىمان ئەم قسانەى ھاتە
 گوئى وەكو ئاوى ژيان بخواتەوہ ۰۰ وەكو بووئىتە سەروكى
 ھەموو وولات ۰ سەرى ھەلبىرى ووتى : (گولچىن) گيان
 پەيمان بىت پەيمانى كۆرە كوردىكى بە پەيمان ئەوہى لـ
 تو انا ما بىت بىكەم بۆ ئەوہى تۆ بە چنگ بىتم كىو لە بن بىتم
 بەر بەرە كانى بکەم دلبرى بنوئىم ، لەشكر بشكىنم ، بۆ پاشا
 راست و پاك بىم وە رىگەى وولات و نىشتمان وە لـ راستى
 دلدارى پاكو بىن گەردو بىن وىتەى تۆدا وە بەزەبەكت بە تاجى
 شاھى نەگۆرەوہ ئەگەر بىم بە پاشاى جىهان ، ھەر نەرىمان
 بىم كۆيلەى وولات و نىشتمان وە ھەوت كۆریشمان بىن ئەوئى
 ئاگرىنى تۆ وەكو ئاگرى پىروۆزى زەردەشتى مەزن ھەر لـ
 بلىسەدا بىت .

ئىنجا نەرىمان بە پرووى گەش و پرووناك بە پرووى خۆش لە
يەك جىابوونەو ، كاتى نەرىمان گەيشە مالمو ئەوئەندە پى
نەچو و هەلۆى پىاوى عبدالله بەگ هات بە دوايا ووتى بەگ
بانگ ئەكا ، (نەرىمان) ىش لەو و پىش يىستبووى كەوا
پاشاى بابان داواى كردو . هىچ خۆى نەشلەزان دواى هەلۆ
كەوت كاتى گەيشە دىوانى عبدالله بەگ بەسەر بەرزىكەو
سلۆىكى كرد ووتى : مىرم فەرموو . عبدالله بەگ زۆر بە
پرووى خۆشەو كە جارن وا نەبوو خۆش هاتنى كرد ووتى :
كورم من هىچ ئارەزووم نەئەكرد كورىكى وەكو تۆ هەلكەوتو
لە ئاواى بەكەمان پروات بەلام هىچ دەستەلاىك نى بە ، پاشاى
بابان نامەى بۆ ئاردووم كە تۆى بۆ بنىرم چونكە هەوالى
پى كەوتووى تۆ وە راوچىتى تۆى يىستو ئىستائىمە ناتوانى
سەرىچى ئەمرى پاشا بەكەن ئەبى بچى بۆ قەلاچوالان وە
ئەگەر پاشا هەوالى ئىمەى لى پىرسىت بە چاكە ئاومان يىتە چونكە
پاشا زۆر قىنى لە زۆردارە وە هەر پىوئىستەكت هەبە من ئامادەم
بۆت جى بەجى بكەم وە مۆمانەت بى زۆر چاودىرى (مام
رۆستەم) ى باوكتو (پىرۆزەى) داىكت ئەكەم دلت لەلايان
نەبى .

نەرىمان ووتى : مىرم ئەگەر لە قەلاچوالان لە جىگەى
پاشاش دابنرىم هەر ئاواى خۆمانم لا خۆشترە چونكە لى
هاتوومەتە دىناو و چاوم پىاهەلەتتاو گۆيم تيا كراوئەو ،

زمانی تیا پڑاوه ناره زووی به جی هیشتیم نه بوو ، هەر چەند یه
 لهش لیره نه پۆم به لام دلم هەر لیره یه . به ناچاری ئه بیته
 ساریچی له ئه مری پاشای بابان نه کهین هەر وه کو ئه وشو
 و پۆژ بو به رزی هۆزو تیره تی نه کوشی ئیستایش خۆم ئاماده
 نه کهم ، به یانی له دهشتی پینجوبین و قزلبه وه به ره و لیساهه
 روو بکه مه قه لاجوالان وه ئاماده م گیانم به خت کهم له ریگی
 وولات و سه روکی وه هیوادرم ئه م چوونه م بی به هوی ناویک
 بو ئاوی سه ردۆش و خویشان و (میر) یش .

عبدالله به گ ووتی : ئافه رم پۆله ی خۆشه ویستم پیای
 ئازا قسه و کرده وهی هەر ئازایانه یه . ئینجا نه ریمان هەر به
 خولیا به وه که له لای پاشای بابان کرده وه یه کی به رز بنویتی
 شایسته ی ئه و بیت بتوانی (گولچین) داوا بکا ئه وشه وه ی
 به سه ر بردو پۆژی دوا یی خۆی پۆشته و په رداخ کرد هەر له
 پیستی پلنگ و ورچ و ئه و درنده ی که راوی کسردبون
 بارگه یه کی بچووکی پلنگه خست ، خۆشی سواری ئه سه
 کویته که ی بوو پرووی کرده مالی عبدالله به گ که خوا حافیزی
 بکات وه ئه گه ر ده رفه تیشی هه ب چاوکی به (گولچین)
 بکه وئ . کاتی که هاته مالی عبدالله به گ میر به پرووی
 خۆشه وه خۆش هاتی کردو ووتی پۆله خۆت ئاماده کردوه ؟

ووتی : به ئی ، ئینجا عبدالله به گ نامه یه کی جوانی بو پاشا

نورسی وه به (نهریمان) ی ووت ئهوا تو ئهچی بۆقه لاجوالان

شهوو پۆژ هاوده می پاشا ئه بی ئیمهت له بیر نه چیت ..

ووتی : میرم ئیهو ئاوا یی سهردۆش مردنیش له بیرمی
ناباته وه .. ئه گهر ریگه ههیه خواحافیزی له ئاغازنو گولچین
خانم ئه کهم .. نهریمان رووی کرده ماته وه ، دوا ی ئه وه ی
هه ندی له گهل دایکی گولچین قسه ی کرد ئینجا چاوی بری به
چاوه جوانه کانی گولچین و ووتی : خانمه جوانه کهم ئهوا ئه رۆم
هیوام وایه رهوشتی باش و قسه ی خوشتان یینه گوئی له بابهت
منه وه وه من ههر به وه وه وایه ئه ژیم که له لای ئیهو وه دیت .

گولچین ووتی : ئه رۆیت خوات له گهل تو وه کو ئاتوون
وا بویت و له ژیر خولا شارابوینه وه کاتی دهرکه وشتت هاته وه
سهردۆش بۆ تو سوودی نیه ، تو ئه بن هاوپی ی گه و ره وه
پاشاکان بیت ، دلنایم که به ئامانج ئه گهیت وه زوو به زوو
یه لئو دوو ئه بیننه وه ، پۆ خوات له گهل . ئینجا نهریمان سوار
بوو به نهرمه غار رهو و پینج وین و دهشتی قزلجه و شاخی و لیاوه
رووی کرده قه لاجوالان .

نەریمان بە دەم نەرمە غارەووە ئەی ووت :

گیانە وا ئەڕۆم بۆ قەلاچوالان

پوو بە پرووی ئامانج لای پاشای بابان

گیانم بەخت ئەکەم لە پێی نیشتمان

بە جێی ئەهێتم پێویستی سەرشان

(پەیمانم کردووە لە گەڵ گولچین خان)

کاتێ گەیشته قەلاچوالان ناوی خۆی ووتو بردیان بۆ
بارەگای پاشا ٠٠ زۆر بە ئەدەبەووە چوو دەستی پاشای ماچ کردو
ووتی : میرم کۆیلە یەکی نیشتمان و سەرۆکی (کوردستان)م ،
پاشا هەر لە ڕینگەووە چووە دڵیەووە ٠٠ فەرمانی دا جێگە یەکی
تایبەتی بۆ جیاواز بکەن یەک دوو پوژێ پشوو بدات ئینجا
راویکی جوان دابمە زڕیتێ ٠٠٠

کات بە هارە چیاو دەرو دەشت خەرمانە ی گولی هەلداووە
بە هەر لایە کا چاوە ئە گێڕی وە کو باسکی بە هەشت

دوازيتر او دتوه . نهو پوږه پاشا فرماني دا خيومت و باره گيا
 نماده بکريت و رووبکه نه دهورو پشتي دتي (مهلکه ندي)
 که نهوسا دتي بهک بوو له ناوچه ي شاري سليمانی ئيستا ...
 وه جيگه ي شاري سليمانی ئيستا پيشه و چه م و چر بوو وه
 زور ئاودار بوو نزيکی په نجا تا شهست کاني وه کو فرمي سکی
 عاشق له م ملبه نده هل نه قولاً پاشا به خوی و دمه ته و
 دائيره يه وه رووی کرده جی راوگه ، خيومتی پاشايان له گردی
 سه يوان هلدا (هره به و بونه يه وه که ئيستا پني ئه لين گردی
 سه يوان) راو دامه زريتر سواره و پياده ، پاشا رووی کسره
 نهريمان و ووتی : پوله ئيمرو توسه راوی نهو پوږه راویکی
 زور خوش کرا زور تيچيرو په له وهر راوکرا وه به چنگ هات پاشا
 زور که يف خوش بوو ... له دمه دمه ئيواريدا له چريکی
 دهوړی جووله کاني ئيستا (يه کانه) يهک زامار کرابوو وه مانی
 گرتبوو ، هره سه گڼو وولاخي نه چوو به لایا به شفره يهک
 يه کالای نه کرده وه ، پاشا له دامينه وه بوو به تنيا سواره
 نه ي زانی که نه م يه کانه يه مانی گرتوه له وپوه هات هـ هـ تا
 هاواريان لي کردو وريای خوی بيت ، يه کانه دای له گده ي
 نه سپی پاشا ، پاشا سه ره مو ژيربوو وه که وته مه ترسيه کی گه وړه و
 سامناکه وه ، له م کانه دا که نهريمان چاوی له م کاره ساته بوو وه
 له شکر واقعی ووپامبوو به تاو هل لي کوتايه سه يه کانه که له سه ر
 قه لېوړی زينه وه خوی فری دايه سه ر پشتي به رازه که ، به
 دهستی چه پي گوئی بادا به راستی دايه بهر خه نجر وه

به رازی بلیسانه وه وه پاشای له مه ترسی پزگار کرد به به کجار
 ئافهرین له نه ریمان کرا له هه موو لایه که وه سواره و پیاده
 ده وری پاشایان گرت که وته میچکه میچکه (نه ریمان)یش
 وه کو هیچی نه کردبێ له دووره وه وه ستا ، پاشا که هاته وه
 سه رخۆی رووی تی کرد ، ووتی : پۆله ی شیرنم وه ره پیشه وه
 تو ئیری و گیانی منت له مهرگ پزگار کرد شانازی ئه کهم له
 وولاتا که پۆله یه کی وه کو تو ی تیا به ، سوپاس بو یه زدان که
 قاره مانیکی وه کو تو له من نزیک بو وه . پێم بلێ ئامانج
 چی به ؟ نه ریمان ئینجا هاته پیشه وه ووتی : گه وهره من هیچ
 نه کردوه که وا گرنگ بیت ، ئه مه پتیوستی سه رشان ی هه موو
 لاوکی کورده که گیانی به خت کات له ریگه ی کوردستان و
 سه روکی دا .

هه ر لاوکی که ی کورد وه کو من نزیک بوایه وه بی بینایه
 که گیانی پاشای مه زمان که ووتوه مه ترسی به وه ، ئه و ئیشه
 بچو و که ی من کردم ئه ی کردو زیاتریش وه ئامانجیشم گیان
 به خت کردنه له ریگه ی وولات و نیشتان و سه روکی دا . وه نه
 هیشتنه که بیگانه سه رسنگی ره نگا و په نگ ی دایکمان که
 وولاته که پئی پیسی چه په لی کات و سه رشو رمان نه کات ...
 گیان بوچی به ؟ که مروف دیل بیت و ئازاد نه بیت .

په بیان بیت هه تا دوا تکهی خوینم

هیچ بشوو نه دهم تۆله بستیم

ئینه شانازی به شایه کی وه کو تۆوه نه که بن کسه گیانی
تهرخان کردوه بۆ به رزی وولات . کاتی پاشا ئهم قسه جوانانهی
بیست له نه ریمان هاته پیشه وه ناوچه وانی مهردانهی ماسچ کرد
ووتی : خۆزگه کچیکم ئه بوو هه ر ئیستا پیشکeshم ئه کردی
وه ئهم کردیت به کوری یه کجاری خۆم .

نه ریمان ووتی : قوربان هه موو کوربانو کچانی کوردستان
کوړو کچی تۆن ، ئه گه ر پاشا لوتفی له گه ل کویله ی خسۆی
هه بیت یه کئی له و کچانه که وا دلی منی رفاندوه پیم ئه به خشی بۆ
ئهو هی هه تا ماوم له خزمه تی یا فیداکاری بکه م .

پاشا ووتی : ئه و کچه کئی به ؟

ووتی : قوربان کچی عبدالله به گی سه ردۆشه .

پاشا ووتی : خۆم ئه چم بۆ خوازیینی ، ئاده ی کوړه راو
به تاله .

ئەو رۆژە گەرانەووە بۆ قەلاچوالان وە خۆیان ئامادەى
رۆیشتن کرد بۆ سەردۆش وە خەبەر درا کەوا پاشای بابان بە
میوانی دئی بۆ ئەوئ .

عبدالله بەگ زۆر پێى خۆش بوو ووتى :

(دار پیر ئەبیت جارىك باز بەسەرى یەو ئەنیشتەو)

چ بەختیارى یەكە خوا رووى تى کردووم کە پاشا دیت
بە میوانیم .

عبدالله بەگ خۆى ئامادەى میواندارى کرد وە هەموو
سوارەى ئەبەزى (مەریوان) ی کۆکردەووە چوون بە پیر
پاشاوە ، بە ڕمبازى و تەقەکردن هەر لە پێشەووە کرا بە شایى ،
پاشا کاتێ گەیشتە بەرەو دڵنەواى یەكە زۆرى ئەو ناوچەى
کرد وە خەلاتى کردن ، خەرج و باجى کەم کردنەووە ئینجـ
رووى کردە عبدالله بەگ ووتى : ئەزانى بۆچى هاتووم ؟

ووتى : قوربان هاتنى تۆ هۆى سەربەرزیمانە ...

لەسەر تۆ فەرمان و لەسەر ئێمە سەردانان .

ووتى : عبدالله بەگ نەرىمان گىيانى منى لە مەرگە رزگار
کرد ئەگەر كچىڭم ھەبوايە پىيم ئەبەخشى بەلام (گولچين) ى
كچت كە ھەر كچى خۆمە وە (نەرىمان) ىش كورپى خۆمە ئەگەر
بەرھەلستىك نىزە ھاتووم بۆ خوازىنى بۆ كورپى خۆم كە
(نەرىمان) •

پاشا ھەموو كارەساتى بۆ گىپرايەو ھە عبدالله بەگ ووتى :
قوربان كچى خۆتە بە كىي ئەبەخشى خۆت خاوەنى •

بەم جۆرە ئەم دوو دلە پاكە بەيەك گەشتن وە شاىيەكى
خۆشيان بۆ كراو بەخۆشى گەرانەو ھە بۆ قەلاچالان • پايتەختى
بانان ••

« تەواو بوو »

شہری «بابان» و «یوم»

له سالی (۱۷۷۷) ی زاینیدا له دهوری پاشایه تی ئیبراهیم پاشادا ، نازنین و بارام هر یه که له ته مه نی ۱۳ ساله یا بوون وه هر له مندالی یه وه به یه که وه له قوتا بخانه ئه یان خویند .

نازنین کچیکی جوان و شیرین ، به دهستی گه وره ی یه زدان له و پهری جوانی یه وه هاتبوه دنیا ، قزیک ی زه ردی ئالتونی هه رکاتی شانه ی ئه کردو په خشان ئه بوو کولکه زپرینه یه ک بوو ئه ت ووت ئه مه فریشته یه که له به هشتی به رینه وه هاتوته سه ر

زهمین .

چاويکي گهشو پر شنگ دار برژانگيکي پرو دريژ که
 نه رزايه سهر روومه تي لاوي نه پساند .

» یہ کات چرکے و دل بہ موڑ گانی مال

له برينم نه تكي تكي تكي خويني ئال ،

سەرگۆنەى ھەندى ئال ھەر وە کو سىوہ لاسوورەى
 سەردەشت ، بالاىەكى رىڭلوپىڭ ، نە قەلەوو نە گۆشتن ھەر
 لاوئى چاوى پىڭ بىكەوتايە نىمچە تاى دلدارى ھەموو ئەندامى
 دائەگرت وە شا دەمارى دلى دائەلەرزاند وە ئەوينى بە سۆزى
 ئاگرى کلپەى ئەسەند ، ئەم كچى نازدارە كچى يەكك
 لە پاشاكانى بابان بوو .

(بارام) ىش كە لاوتكى ھەلكەوتوو پىڭكەوتوو بوو
 چوستو چالاک ، ھەر چەند بە تەمەن مندال بوو بەلام باوكى
 ھەر لە مندالىيەو ھە قىرى ميل بازى و زۆرانو سوارچاكي و
 تىرئە قىزى كەردبوو ، ئەمىش كورى مىران بەگى سەر لەشكرى
 پاشاى بابان بوو ، ھەتا ئەم كاتە نازەنن و بارام بەيەكەو
 بوون چ لە قوتابخانە و چ لە رىڭكەوبان يەكەو دوويان ئەينى .
 كە ھەندى گەورە بوون پاشا رىڭكەگرى كرد لە ھاتنەدەرەوھى
 نازەنن ، بۆ دوا جار كە يەكەو دوويان دى لە ژىر دار گۆيزە كەى
 قەلاچالانا كە پايتەختى بابانەكان بوو بەم جۆرە دووان :

بارام ووتى : ئىيە لە مندالىيەو بەيەكەو ئەزىن وەكو
 براو خوش بوون بەلام ئىستا كە پاشا ھەرمانى داوہ بە
 جياوازيما ھەست بە شىك ئەكەم كە لەمەوبەر ئەم كەردوہ ...
 ھەمىشە دلمخورىتە ، كە ئاوى نازدارى تو دىتە گوئىم
 دائەلەرزەم ، چا نازانم ئەمە كلپەى دلدارى يەيان نا ؟

نازه نین ووتی : منیش هر وه کو توم به لام ئینه دوا رۆزی
 خومان نه دینه دهستخوا ... فرمیسک هر وه کو مرواری
 به هر گونای بن گهردیا هاته خواری و ووتی : به لن بارام گیان
 نه وه خورپه ی دلداریه ، منیش هر وه کو توم .

بارام ووتی : هر وه کو دلم خه بهر ئه دا بهم زوانسه
 کاره ساتیکی گرنگ روو ئه دات ، جا نازانم دوارۆزی ئینه به
 چی ئه گات .

دوو ، سێ سال به سه ر ئهم کاره ساته دا ته به ری کسرد
 نازنه نین به ندی زۆر له مالی پاشا (بارام) یش بن ئارامو هیچ
 کاتێ وینه ی نازنه نین له بهرچاوی وون نه ئه بوو وه هر
 دوکیشان، هر ئه و رۆژه له بن دار گوێزه که دا به لینی پاکو
 خاوینیان دا به یه کتر که تا گیان له به ده فیانا بن یسه کو دوو
 فهراوش نه کهن ، یا بۆ یه ک بن یا بۆ گل .

بارام رۆژیکیان له پاو بوو له شاخی سه رسیر له پشتو
 چوارتا به دووربین سه یری قه لاچوالانی ئه کرد ، که له به را ئیکی
 کوشتبوو خه ریک بوو هه ندێ گوشت بیرژینی که روانی و
 قه لاچوالان قه له بالغه خورپه که و ته دلێ به وه چونکه که هات
 بۆ پاو باوکی هه ندێ نه خۆش بوو به په له گه راییسه وه بینی
 له شکرکی زۆر سواره و پیاده کو بۆ ته وه ، پووی کسره مالی

خویان دی باوکی له سر جیگه که وتوه ، که بارامی دی پروون
 بوه ووتی : کورم وهره پیښه وه ، که بارام نړیک باوکی
 بوه ووتی : پوله (۲۰) ساله سر له شکری پاشای بابانم
 هه تا ئیستا له شکری دوژمن نهی توانیوه پښه پیښه سنورمان
 نه وائیستا نه ئین (پښی) له شکریکی گرنگی هیواوه و گه پیوه ته
 نړیک (دهر بهندی بازیان) خو نه یینی نه و من پیرو نه خوش ،
 پښه سولات له سر جیگه که وتووم وه له بڼه مالهی ئیمه هر
 تومان هیت که هو ی هیواپی خو تو شیرت هر ئیستا به نه
 مه به پرؤ بو لای پاشا چونکه به یانی پاشا لام بوو زور به
 داخوه بوو که و من نه سیری سر جیگام وه نهی ووت : نه گهر
 تو ئیستا گوری جارانت بیوايه و سر کرده ی له شکر بو تایی
 دلنیا بووم که به سر دوژمن زال نه بوین به لام (میران به گه) ټکی
 که له کوئی پیتم خوا هاوار ۰۰۰ نه مه قسه ی پاشا بو ،
 مه وسته پرؤ بو لای پاشا بلای کوانووی ئیمه کویر نه بوتوه
 باو کم نه خوش و پیره ، من لاوو به گورم هه تا دوانکه ی خوینم
 له ری وولات و نیشتمانا بهخت نه کم منیش کوری نه
 شیرم .

بارام هه ناسه به کی هه لکیشاو ووتی : بابه گیان فرمان
 له سر سرم پوښت ، پرووی کرده کوشکی پاشا ۰۰ دوی
 نه وه ی بهرگی جهنگی پوښی زرتو کلاو زری ، شیرو پرم
 قه لغان ، له ریگه هر که سنی چاوی پښه که وت نهی ووت نه مه

ئەبىن ئەوھى مىران بەگكە بىن •

بارام چوو بۆ لای پاشا بە ئەدەبەوہ سلاوینكى کرد ، پاشا
كە چاوى بىن كەوت زۆر دلى روون بوہوہ ووتى : ما شا اللہ
ئەينىم شوتنى مىران بەگ روونەو خالى نىرە بىنە پشتىوانى
يەزدان لەم شەرەدا سەرئەكەوين • جا ووتى : كورم پەنگە
بىستىت كە دوژمن هيرشى هيناوہ بۆ سنور ئەوا لە ھە موو
لايەكەوہ لەشكرمان كۆ كر دۆتەوہ لە بىرى ئەوہدا بووم كە سەر
لەشكرمان مىران بەگ نەخۆشە وە بىن سەرلەشكر ماوينەتەوہ
يەكئى ھەل بۆيىم لە شوتنى • ئىستايىش ھەرچەندە ئەيتە ھۆى
دلكىرى گەلەن لە سەر كرده كانى سويا بەلام پڕۆ لە شوتنى
باوكت سەرلەشكرىتى لەشكر بگرە دەست بىنىم چ كورىكى ،
ئەگەر بە راستى وەكو باوكت دليرى و نەبەزى و ئازايەتى و
مەردايەت نواند ئەوا چىگە چىگەى خۆتە ، خۆ ئەگەر خوا
نەخواستە بە پىچەوانەى ئەمانە بوو ناچارم ئەبىن سەر لەشكرى لە
شوتنى باوكت داتەم • بارام كە ئەمەى ئە پاشا بىست وەكو گول
كەشاىوہ ، وە گەرايەوہ كارەساتى بۆ باوكى گىيەرايەوہ ،
بۆوكىشى ووتى : رۆلە گيان ، گيان بەخت كردن لە پرى وولاتا
ئەو پەرى بەرزى و شەرفە ھىوامە ئەم ئەر كە گرانە زۆر بە باشى
بەپىوہ بەرى ئىنجا بارام ووتى :

يا بە ئەو گيانەى والە بەدەنم

مەرجە بەختى كەم لە پرى وولاتەنم

ئىنجا مىزان بەگ پروون بوه ووتى : به راستى كورى
منى .. بارام هر له و ئاواته يا بوو كه پيش نه وى پروا بو ئهم
سره چاويكى به نازەنين بكهوتى نه كه نه گه پريته ووه ديار ئاخىر
بين .

روژى كه له شكر بريارى روشتنى دا پاشا (نازەنين) ي
بانگ كرد ووتى : رۆله ئيمه ئه پوين بو شهريكى بى سامان
تويش كه برازاو خو شه ويستو له خوينى منى وه ئيستا ئيمه
ئه پوين بو شهريه نكه زورمان نه گه پرينه ووه ، خوت ئه زانى
(مىزان بهگ) ي سه ره لشكرمان نه خو شه بريارمان دا (بارام) ي
كورى له جيگه ي دابنين ، ئيوهش هاوړى مندالى و
قوتابخانه ي ئه وون تكات لى ئه كه م ئهم نيشانانه كه هى سه ر
له شكريته به به ده ستى خوت يكه به به رو كيا . نازەنين زورى
بى خوش بوو ووتى : بابە به چاوان .

له كايتىكا له شكر ويستى له قه لاچوالان ده رچن بارام هر
له و ئاواته دا بوو كه چاوى به نازەنين بكهوتى پرووى كرد بو
كوشكى پاشا روانى له شكر له به رده مى مالى پاشا پريز بوه ووه
(بارام) يان بانگ كرد دى كه وا نازەنين له سه ر كورسى سه ك
دانىشتوه وه هه رچى نيشانه يه كى سه ركرده بى له شكر هه يه
له سه ر سيني به كى زيوين له به ر ده ستى بابه ، (بارام) يان هيتايه
پيش ووه يه كه يه كه به به ده ستى خوى كردى به به رو كى يا . بارام هر

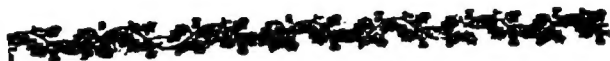
وهمخته بوو له خوشی یا بال بگری ، کاتې نیشانه کانی نه کرد به
به روکی یا به چه ووتیان : « هر له سر به لینی خومانین » •

له شکر که وته ری به رهو بازیان کاتې له شکری (کورد) و
(رومی) به رنگاری یه کو دوو بوون شه پیکي گرنگ رووی دا
وه له هر دوولا کوشتاریکی زور بوو ، به لام له له شکری بابان
زورتر چونکه (رومی) یه کان توپه کانیان له سر که لی بازیان
نه مبرو نه و بهر دابه ستیوو ، له شکری بابانیان شیرزه کرد بوو
له وانه بوون بشکین بارام ییری کرده وه نه مگر نه م توپانه
نه مگری کارخراپه ئینجا هات دوو دسته لاوی هه لکه ووتوو
قارهمانی هه لیزارد هر یه که بو لایه کی شاخه که ، وه له نیوه ی
شه ودا نه م قارهمانانه دزه یان کرد وه هیرشیان برد له یه ک کاتدا ،
هر دوو دسته توپه که یان داگیر کرد • بو به یانی نه و روزه که
له شکری پاشای بابان نیازی کشانه وهی هه بوو روانیان توپ بن
دنگه وه ئالای بابان له سر هه ردوو لوتکه ی شاخی دهر به ندی
بازیان هه لکراوه • ئینجا بارام گه رایه وه بو لای پاشا وه نه م
خه به ره خوشه ی دایه ، پاشا ناوچه وانی ماچ کرد ووتی : به
راستی کوپی میران به گی • ئینجا که وته سر له شکری
شکته ی رومی • گه لئ چه کو زه خیره و دیلیان لئ گرتن ، کاتې
گه رایه وه نه خوشی میران به گه گران بوو بوو ، نه و نه ندی
پن نه چوو کوچی دواپی کرد • وه بارام به یه کجاری له جیگه ی
باوکی دانرا وه ناو نرا • « قارهمانی به رده قارهمان » • نه و

بارده قارمانه‌ی که له ده‌ربه‌ندا (شیخ مه‌حمودی نهمری
لژیرا دیل‌کرا) •

ئینجا دوا‌ی ئەم کاره‌ساتانه پاشاو بارام پوژتیک هاتن بو
پاو وه پاشا خێوه‌ته‌که‌ی له گردی سه‌یوان هه‌له‌او پریاریان دا
که پایته‌خت له قه‌لاچوالانه‌وه بگوێزنه‌وه بو سه‌لیمانی وه شایی
(نازهنین) و (بارام) له سلیمانی بگێرێ •

بهم جوړه ئەم دوو دله‌پاکو خاوتنه به‌یه‌ک گه‌یشتن •

شەرقى «بابان» و «يۆم»

لە سالى (۱۷۷۷) ى زاپىندا لە شەرقى شىراھىم
باشداد ئازادىم پاراھەر يەكە لە ئەمەنى ۱۳ سالىا بوول و
ھەر لە سالىا ۷۰۰ يەكە ۷۰۰ لە قورايخاھە ئەيان خويىد .
ئازادىم كەچكى خوازو شىرىن : بە دەستى گەورەنى بەردى
لەو بەردى خوازى مودە ھابىو دىيا . قورايكى زەردى ئالتۇنى
ھەر كاتتى شالەنى ئەكردو بەخشان ئەمەو كۆلەك زىرەبەك بوو
ئەت بوول ئەمە ئىشتەبەكە لە پەھەشتى بەرەنەو ھاتقە سەر
زەمىن .

خاوتىكى گەش و پىرىنگدار رۆزائىكى پىر و دىزى كە
ئەزىزە سەر پىرەمەنى لاوى ئەيساند .

« پىن كەت ھەر گەش دىل بە موزگانى ئال »

لە پىرىم ئەتەكى تەك خويى ئال »